

Η ΦΩΚΙΩΝΟΣ ΝΕΓΡΗ –ίδια με γυναίκα γονιμοποιημένη κι ώριμη πια να γεννήσει– είχε εδώ και κάποια χρόνια εισέλθει στην πιο θαυμαστή περίοδό της. Με τα παρτέρια να τη δροσίζουν όμοια με δάχτυλα έμπειρου εραστή, τα τραπεζάκια των ζαχαροπλασטיών να τη στολίζουν καθώς κούρνιαζαν στις καμπύλες του περιγράμματός της, τα υπέροχα γλυκά να την κάνουν ονομαστή για τις γεύσεις που μπορούσε να προσφέρει σε όσους την επέλεγαν, και με τις μεταπολεμικές Ατθίδες να της δανείζουν τις οσμές από τα imitation αρώματα που κρυβόντουσαν στο πίσω μέρος των λοβών των αυτιών τους και στις σκοτεινές σχισμές του στήθους τους.

Η Φωκίωνος Νέγρη – μια ευρωπαϊά οδός σε πρωτεύουσα που τίναζε ακόμα από τους ώμους της τις αναμνήσεις μιας κατοχής κι ενός εμφύλιου.

Λίγο πιο κάτω, τη γειτονική λεωφόρο τη διέσχιζαν λεωφορεία, που για να κάνουν στάση έπρεπε ο επιβάτης να τραβήξει ένα οριζόντια τεντωμένο κορδόνι, λίγο πιο πάνω μια μόνιμη λαϊκή αγορά υπενθύμιζε με τις

φωνές των πωλητών και τα παζάρια των νοικοκυραίων το πόσο κοντινό ήταν το ανατολίτικο παρελθόν των πρωτευουσίων κατοίκων, αλλά η ίδια η Φωκίωνος Νέγρη τολμούσε να θέσει την υποψηφιότητα για ένα σύμβολο που θα άρμοζε σε μια πόλη η οποία δεν θα αποφάσιζε ποτέ αν θα εντασσόταν τελικά στην αισθητική των ευρωπαϊκών πρωτευουσών ή των πιο εντυπωσιακών πόλεων της Νέας Ηπείρου.

Κάποια παλιά σπίτια με προπολεμική διακόσμηση –θυμίζανε γυναίκες ξεπεσμένης εποχής– δεχόντουσαν το χτύπημα της μπουλντόζας – πόσο ανέμελα οι μηχανικοί φαλλοί διασπούν τον υμένα παρθένων που είχαν απολαύσει την αγαμία τους. Τα ακροκέραμα από τις ευάερες στέγες βρισκόντουσαν στοιβαγμένα σε αποθήκες προς μελλοντική διακοσμητική χρήση. Και σε λίγους μήνες, στα ίδια εκείνα οικόπεδα που είχαν φιλοξενήσει τα διώροφα και τριώροφα αρχοντικά, θα υψώνονταν πεντάωροφες πολυκατοικίες, με λίγο ή πολύ φαρδιά μπαλκόνια, άνετους ανελκυστήρες και σκάλες υπηρεσίας, και με σαλόνια που τα ξύλινα πατώματά τους, από οξιά, θα τους δίνανε την αίσθηση μιας νέας πνοής, μιας νέας εποχής – όσο κι αν η φωνή της Βέμπο εξακολουθούσε να κυριαρχεί, μελωδίες του Σπάρτακου φέρνανε τον ήχο μιας υπερπόντιας χώρας να επιπέσει πάνω στα σχέδια διασκέδασης των αστών.

Η Φωκίωνος Νέγρη – μια γυναίκα που άλλαζε ένδυμα. Και προτού προλάβουν όσοι χρησιμοποιούσαν το κορμί της να εκφράσουν την όποια άποψή τους για τη μετάλλαξη, εκείνη –με υπέροχη θηλυκή ανεμελιά– ονειρευότανε το πάρσιμό της από νέους εραστές.

Ναι, όλα αυτά σ' εκείνα τα χρόνια, δυο τρεις ανάσες μετά το τέλος ενός εμφύλιου. Χρόνια που μπορούσαν να καλλιεργήσουν όνειρα και προσδοκίες. Χρόνια που

έμελλε να πλάσουν ανθρώπους ευάλωτους ή εφησυχασμένους, ιδεαλιστές ή αριβίστες, απελευθερωμένους ή δέσμιους, αναμάρτητους ή αμαρτωλούς, πολίτες ή υπηκόους.

Εκείνα τα χρόνια... Τότε, μόλις τότε, και μια δεκαετία αφότου είχε γεννηθεί ο Άρης.

Ο Άρης Βαλλής. Ο Άρης, που είχε πατέρα τον Χρήστο Βαλλή, τραπεζικό υπάλληλο και ιδιοκτήτη οίκων ανοχής, και μητέρα του είχε υπάρξει μια απλή αστή, η Ελένη, το γένος Τσιμένογλου.

Σύμβολο της ζωής του Άρη η Φωκίωνος Νέγρη. Μία οδός. Θα τον συντρέφει, κι αυτός θα την περπατούσε όλα τα χρόνια της νεότητάς του – τα χρόνια της μαθητείας και των πρώτων δοκιμών. Και στη συνέχεια, ως γνήσιος γόνος μιας εποχής –της δικιάς του– θα την εγκατέλειπε, και τα βήματά του θα ακουγόντουσαν στις παρυφές του Λυκαβηττού και στα από το κύμα βρεχόμενα βραχάκια στο Καβούρι.

Εν τω μεταξύ έφτανε πλέον η ώρα να σημαδευτεί ο αιώνας από τα προϊόντα της δεκαετίας του '50, ενώ όλη η Κεντρική Ευρώπη απολάμβανε την εκ νέου ανακάλυψη της δημοκρατίας.

Στην πατρίδα του Άρη –αλλά και όχι μόνο σε αυτήν– ο αντικομμουνισμός είχε γίνει μια ανθούσα βιομηχανία. Διαφημιστικές καμπάνιες και κινηματογραφικές ταινίες και έντυπα και θέατρα, και οι μύριοι όσοι υπάλληλοι να ζουν και να κερδίζουν τον επιούσιο ελέγχοντας τα φρονήματα των υπολοίπων, που ακόμα πιστεύανε σε ό,τι ήδη, καθώς εφαρμοζόταν, θα έπρεπε να τους είχε απογοητεύσει.

Αλλά τα όνειρα γίνονται πιο αποδοτικά όταν αγνοούν πως ίσως να είναι εφιάλτες.

Πάντως τα πλήθη δεν έχουν διάθεση να ακούσουν,

ούτε και να υποστούν μια ιδεολογικών προδιαγραφών έκφραση της πολιτικής. Οι διάφοροι -ισμοί θα πρέπει να περιμένουν την εξασθένηση του πρώτου εξ αυτών για να μπορέσουν κάποια στιγμή να ξανασηκώσουν κεφάλι. Και μέχρι τότε, ως καλοί μαθητές της Ιστορίας, μετασχηματίζονταν. Και λάμβαναν υπ' όψιν τον νέο τρόπο ζωής, που βασιζότανε στην τηλεόραση, στο ψυγείο, στο αυτοκίνητο και στο ιλουστρασιόν, πλέον, Παρίσι.

Ο Γκωγκέν και ο Τουλούζ-Λωτρέκ μπορεί να είχαν πεθάνει πάμπτωχοι, μα ο Πικάσο και ο Νταλί δεν είχαν σκοπό να ακολουθήσουν την ίδια με αυτούς μοίρα.

Στο Λονδίνο ο Λώρενς και η Βίβιαν δεν ήταν μόνο ερμηνευτές, αλλά και σαρ, στη Ρώμη ο Ντε Σίκα θα ίδρυε ένα καλλιτεχνικό κίνημα, το οποίο πολλά θα κέρδιζε από την υποστήριξη που θα του παρείχαν οι μαστοί και τα οπίσθια της Λώρεν, και οι κρυόκωλοι Σουηδοί θα καμάρωναν για τον δικό τους, μη αντιγραφόμενο, -ισμό.

Όλα μύριζαν άρωμα χρήματος. Η οικονομική ανάπτυξη έφτανε στα ύψη της στη χώρα που είχε –υποτίθεται– νικηθεί. Κι ενώ οι αποικίες δήθεν απελευθερώνονταν και η νέα τους εξάρτηση σχεδιαζόταν σε γραφεία οικονομικών συμβούλων, στην Αθήνα ο Άρης ανδρωνότανε, από τα δέκα του χρόνια περνούσε στα έντεκα, στα δώδεκα, και στα γενέθλιά του έσβηνε τα κεράκια που στολίζανε την τούρτα τη φτιαγμένη στον Λουμπιέ, κι όπως υπήρχε η κάλυψη της σθεναρής οικογενειακής περιουσίας ίσως να μην είχε καν προσέξει κάτω, προς τις παρόδους της Ομόνοιας, τα πλήθη των επαρχιωτών που συνωστίζονταν έξω από τα ποικίλα δημόσια και μη γραφεία για να βγάλουν το χαρτί της μετανάστευσης.

Η οικονομική άνθιση στην Ελλάδα ακολουθούσε και τον δικό της τον ρυθμό και τη δική της εδαφική διασπορά, τόσο στα ενδότερα της χώρας όσο, βέβαια, και εκτός αυτής.

Αλλά ο Άρης κατηφόριζε κάθε πρωί με τα πόδια από το σπίτι έως το σχολείο και την ίδια διαδρομή την έκανε με ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση τα μεσημέρια. Μικρές παρέες μαθητών να σχολιάζουν τις πρώτες βιτρίνες της κατανάλωσης, τις φωτογραφίες της Μελίνας ως ηδονικής Ίλιας στα τρίποδα έξω από την είσοδο του κινηματογράφου, να αγοράζουν έναντι μιας δραχμής μικρότερες φωτογραφίες εγχώριων σταρ, που οι τολμηρές ημίγυμνες εμφανίσεις τους έκαναν τους πρώιμους έφηβους να ρίχνουν κλήρο ποιος θα είναι εκείνος που θα τολμούσε να εισέλθει στο φιλικατζίδικο κάποιου κύριου Γρηγόρη για να τις ζητήσει.

«Κάπως μικρός μπαίνεις στα βάσανα! Το κάτω κεφαλάκι σου κοίτα μην αρχίσει να διατάζει το επάνω!» χαμογελούσε συνωμοτικά ο φιλικατζής, και ο έφηβος που του είχε λάχει ο κλήρος χαμήλωνε τα μάτια κι ήταν λες και άφηνε σε ελεύθερη θέα το περιεχόμενο των ιδιωτικών ονείρων του, που τον οδηγούσαν στις πρώτες ονειρώξεις.

Η ολιγομελής παρέα έφθινε, καθώς ένα ένα τα αγόρια φτάνανε στα σπίτια τους, μένανε τελευταίοι ο Άρης και ο Τρύφωνας και στο πρώτο παρτέρι που συναντούσαν κάνανε μια στάση, οι δυο τους πια και με τη διάθεση να αφηγηθούνε ο ένας στον άλλο την ταινία που τυχόν την προηγούμενη βραδιά είχε δει ή πάλι για να σχεδιάσουν μια εντελώς δικιά τους ιστορία – συνήθως ιστορία περιπέτειας και δράσης, αλλά πασπαλισμένη με έντονα ερωτικά βίτσια και μαζοχιστικά στοιχεία, δανεισμένα από τα όσα άκουγαν να είχαν κάνει οι Ναζί στα

στρατόπεδά τους και οι βέλγοι αποικιοκράτες στους μαύρους κάποιου Κογκό ή μιας Σενεγάλης.

Ο Άρης, μετρίου ύψους και με ελεγχόμενα κιλά, ήταν ο μικρότερος, ο Τρύφωνας τον περνούσε έναν χρόνο και σχεδόν ένα κεφάλι, και τα μπούτια του, έτσι όπως πρόβαλλαν από το κοντό παντελόνι, τριβόντουσαν μεταξύ τους και κοκκίνιζαν και πάντα ερεθισμένα ήταν. Ο Άρης στην παρέα πρόσφερε τον εγκέφαλο, ο Τρύφωνας το σώμα.

Δυο μικροί στο κέντρο μιας οδού, στην πιο όμορφη αρτηρία μιας πόλης, δυο μελλοντικοί κάτοικοι ενός κράτους που προτού ενταχθεί στην ομάδα των ανεπτυγμένων και ελεύθερων κρατών της υπόλοιπης Ευρώπης θα έπρεπε να περάσει κάποιες ακόμα δοκιμασίες και μερικές ακόμα υστερικές αντιμετώπισεις ενός εμφύλιου σπαραγμού.

Αλλά το μέλλον που εκφράζει η εικόνα δυο εφήβων μόνο θετικό μπορεί να χαρακτηριστεί. Θετικό και ελπιδοφόρο. Και με την ανάγκη να τραφεί από όλα όσα κρύβονται στα σπιτικά των νεόκοπων ή και μελλοντικών αστών (μπορεί ακόμα ενταγμένων στην αγροτιά ή στην εργατική τάξη, αλλά με σταθερό το όνειρο της μεταπήδησής τους στην ομάδα των «χαρτογιακάδων»), άλλοι από τους οποίους στέλνονται με την ευκαιρία ενός γάμου στην Αυστραλία, άλλοι πάλι πείθονται να ετοιμάσουν τα χαρτιά της μετανάστευσης, άλλοι ήδη έχουν αποφασίσει να μετεγκατασταθούν από το πέτρινο σπίτι μιας ρεματιάς στο ημιυπόγειο διαμέρισμα της Κυψέλης, κάποιιοι να στερεώνουν την αρχή μιας περιουσίας, όλοι τους πάντως έτοιμοι να ζήσουν στο τρίτο τέταρτο του αιώνα με τη διάθεση για μια αλλαγή – αλλαγή στον τρόπο ντυσίματος και φαγητού, αλλαγή στους ήχους και τις εικόνες της διασκέδασης, αλλαγή στο ύφος με το ο-

ποίο θα δέχονται να τους ξεγελούν οι πολιτικάντηδες και οι πάσης άλλης υφής εκπρόσωποι της εξουσίας.

Ό,τι πιο εφηβικό έζησε ο 20ός αιώνας μέσα στη δεκαετία του '60 ήταν.

Και τόσο υπέροχα τυχεροί εκείνοι που την εφηβεία τους τη λούζανε με τους ήχους του Νηλ Σεντάκα, τα πρώτα τους χορευτικά βήματα τα καθόριζε η Τίμου Γιούρο, τις ενδυματολογικές τους απόψεις τα Σκαθάρια, τις πολιτικές εμβραπτίσεις τους τις παίρνανε από το κίνημα ειρήνης του Ράσσελ. Και με σώματα που μπορούσαν πια να δηλώνουν το δικαίωμα να προκαλούν και να επιδεικνύουν. Τα νεαρά αγόρια θα άνοιγαν τα κουμπιά του πουκάμισου –πουκάμισο που θα κυκλοφορούσε πια και στις μέχρι τα χτες βέβηλες αποχρώσεις του κίτρινου, του γκρενά, του πράσινου– και οι τριχούλες στο στήθος θα ανεμίζανε ίδια με μικρές σημαίες, ενώ τα νεαρά κορίτσια, αφού θα είχαν γνωρίσει την ελευθερία του φουρό, σε λίγο θα τολμούσαν περισσότερα και θα ανέβαζαν το στρίφωμα της φούστας, και μια θ' αποφασίζανε να δείξουν μέχρι και τους γοφούς κι άλλοτε πάλι θα κλείνανε τις γάμπες τους μέσα σε μπότες. Ήδη, πάντως, τα σώματα έχουν αποφασίσει να είναι ελεύθερα και να λικνίζονται σε χορούς που όχι μόνο υπονοούν το φλερτ, αλλά δίνουν και την απόλαυση της επαφής του σκληρού οκτωδακτύλου με το δήθεν υπάκουο κοσμάριον. Η ελευθερία της σκέψης απαιτεί απελευθέρωση των ορμών, άσχετα αν στη συνέχεια αυτή η απελευθέρωση βρεθεί να υπηρετεί τις προσταγές του εμπορικού κέρδους.

Αλλά όλα αυτά εκ των υστέρων αναλύονται. Την περίοδο που τα βιώνεις, μόνο τα ζεις. Κι όχι πάντα ευχάριστα, κι όχι πάντα επώδυνα, μήτε και συνειδητά, ούτε και ασυνειδητά. Τυχαία.

Ο Τρύφωνας, στα μελλοντικά χρόνια, θα γινότανε

αυστηρός λειτουργός της Θέμιδος, αλλά όταν ακόμα τον καταπνέζαν τα συνημίτονα και τα ημίτονα, οι κανόνες του συντακτικού και η αποστήθιση των λέξεων που παίρνουνε δασεία, όπως βέβαια και το άγνωστο σκότος που υποφιαζότανε ότι κυριαρχούσε κάτω από τις σκούρες μπλε ποδιές των συμμαθητριών του, όταν όλα αυτά εκείνος εισέπραττε, ο μόνος τρόπος να αντιδράσει ήταν να ονειρεύεται μια κίνηση και μια λέξη εξωτερίκευσης του καταπιεσμένου του εγώ, κι έτσι γινότανε ο πλέον ευφάνταστος αφηγητής περιστατικών, που παρόμοια ίσως μόνο στους τόμους του Ντε Σαντ, που κάπου σε ψηλό ράφι της βιβλιοθήκης έκρυβε η Πολυξένη, κάποιος θα συναντούσε.

Ανάγκη έχει άραγε ο εν γένει καυλωμένος έφηβος μαρκήσιους και παμπάλαιους Βοκκάκιους για να συνδυάσει ορμές του σώματος και ορμές της σκέψης; Όχι, βέβαια.

Κι ο Τρύφωνας άρχιζε την ιστορία του, και ο Άρης πρώτα τον άκουγε κι έπειτα φρόντιζε να εισέρχεται κι αυτός στη διαδικασία της αφήγησης και να προσθέτει τα πλέον ποιοτικά στοιχεία – άμα σβήνεις τοτσιγάρο στο στήθος του εραστή σου κι αυτός δεν κάνει την παραμικρή γκριμάτσα πόνου, τότε είναι που το γαμήσι έχει τη στάμπα της μοναδικότητας. Και δάγκωσε τις θηλές της ερωμένης σου μέχρι να ματώσουν, και όταν μέσα στο στόμα σου έχεις πια στάλες του αίματός της, τότε φίλα την.

Κι ο Τρύφωνας ρουθούνιζε, και το τακούνι του παπουτσιού του χάραζε το παρτέρι, και η ανάσα του είχε την οσμή μπαγατιάτικου γάλακτος, κι έλεγε, «Έχω ακούσει, ρε συ, πως σε κάποιους τους αρέσει να το κάνουν με τη γυναίκα την ώρα που... χέζει!» κι έκανε έναν μορφασμό, ίσως αηδίας.

«Το άκουσα κι εγώ... Όπως σε άλλους τους αρέσει να πηγαίνουνε και με σκύλες, με άλλα ζώα!» – ο Άρης δεν μπορούσε να γνωρίζει τις πρώτες εμπειρίες του πατέρα του, αλλά είναι ό,τι προσφέρει η γνώση του αίματος που συχνά κάνει τον απόγονο να πλησιάζει την ιδιαιτερότητα αυτών που τον έχουν φτιάξει.

Κουβεντούλες αθών υπάρξεων, που έπρεπε να απαλλαγούν από την αθωότητα για να γίνουν αποδεκτοί από τον κόσμο, που τους περίμενε να ενταχθούν στις τάξεις του.

Αλλά είναι τόσο όμορφο, έτσι κι αλλιώς, να είσαι νέος – τόσο νέος, σχεδόν παιδί.

Όλα γύρω έχουν την οσμή της νεότητας – ο Κέννεβντ κι η Τζάκυ είναι ζευγάρι που σε κάνει να μπορείς να φανταστείς ότι ακούς τις ανασεμιές των προσωπικών ηδονών τους να ζεσταίνουν τον παγερό Οίκο τους, η Μπαρντώ πόσο υπέροχα γνωρίζει να μετατρέπει τη νεότητα σε πρόκληση, τα νέα Ξενία στην Ολυμπία και τους Δελφούς λες και προσκαλούν την όποια μεσοαστή νεόνυμφη να σκάλλει το στέρνο του συντρόφου της με την υπόνοια ότι ψαύει μέλη ενός Ηνιόχου ή, ακόμα ακόμα, του Ερμή του Πραξιτέλη – α, τόσο όμορφα το νέο αμφισβητεί το παλαιό και παράλληλα το οικειοποιείται.

Οι πρώτοι –και ασφαλώς ελάχιστοι– Αθηναίοι που διαβάζουνε στα τρόλει τα βιβλιαράκια των Εκδόσεων του Γαλαξία δίχως να το ξέρουν προαναγγέλλουν τα στίφη των τουριστριών που θα εκθέτουν τα ημίγυμνα σώματά τους στις τολμηρές θωπίες του κυκλαδίτικου ήλιου, ενώ τα βλέμματά τους θα τρέχουν από τις αδρές του rocket μυθιστορήματος στα σκοτεινά βλέφαρα των φαράδων της Μυκόνου.

Και στους δρόμους της πόλεως των Αθηνών να που ακούγονται και πάλι οι κραυγές της διαμαρτυρίας και

τα αιτήματα για δικαιοσύνη. Αγρότες, εργάτες, φοιτητές – σύνθημα διαχρονικό και το ίδιο επίκαιρο. Αγροτικές συντάξεις, Κυπριακό, φοιτητικές διεκδικήσεις· ο γαλλικός Μάης ακόμα αργεί – αχ, ποιος ήταν αυτός που θα στραγγάλιζε τον Μάη της Αθήνας;

Κι είναι άλλο να ζεις τον παλμό της μέρας σου κι άλλο να περιμένεις πρώτα να σου καρπίσει την έμπνευση. Το ένα λέγεται ζωή, το άλλο Τέχνη.